

Nyårslöftets sociologi: lagbrottets njutning

december 31st, 2011 av Martin Berg - [Allmänt - Redigera](#)

"Ring, klocka, ring i bistra nyårsnatten; mot rymdens norrskenssky och markens snö; det gamla året lägger sig att dö..." Det är en väletablerad tradition att låta [Alfred Tennysons Nyårsklockan](#) reciteras från [Skansen](#) vid nyårsnattens tolvslag. Det nya rings in och det gamla rings ut "i årets första, skälvande minut". Att röra sig från gammalt till nytt, från dåtid till framtid är för många förknippat med ett hopp om förändring. Sällan går det att skåda reklam för rökavvänjningsprodukter och allehanda dietmetoder som under årets sista dagar. Det är ett välkänt faktum att det med inringningen av det nya året avges löften på kors och tvärs. I ruset av bubblande vin och i takt med nyårsraketernas smattrande hävdas med bestämdhet att ett nytt liv ska börja. Kanske är det inte särskilt märkvärdigt med tanke på att månaden Januari har fått sitt namn efter guden Janus som i romersk mytologi avbildas med två spegelvända ansikten; ett med blicken mot framtiden och ett annat som blickar tillbaka på det förflutna. När det kommer till nyårslöften tycks detta [janusansikte](#) vara ett minne blott med tanke på att vi hellre blickar mot framtiden än skådar det förflutna och de brutna nyårslöften som där ligger på hög.

I början av 1950-talet lät religionssociologen Isidor Thorner publicera en artikel i tidskriften [Social Forces](#) i vilken han undersöker relationen mellan nyårslöftet och asketisk protestantism. Även om syftet med denna artikel var att undersöka eventuella möjligheter att lokalisera värderelaterade och geografiska mönster som kan säga något om nyårslöftets ursprung kastar den ljus över en rad tankeväckande frågor av mer allmän relevans. Thorner argumenterar för att nyårslöftet är intimt förbundet med ett slags asketisk hållning och en önskan att kunna kontrollera våra uppenbart moraliskt tvivelaktiga och karaktärlösa väsen i syfte att undvika frestelsen att hemfalla åt impulsens lockelse. I dagens sekulariserade samhällen framstår protestantismen många gånger som ett minne blott men som [Max Weber](#) tidigt visade växte det ur denna fram ett särskilt karaktärsdrag som är tydligt sammankopplat med en [kapitalistisk anda](#) (som är allt annat än ett minne från forna tider). Men skulle det möjligtvis kunna finnas en koppling mellan nyårslöftet – som ju är något som oftast handlar om den egna kroppen och dess laster – och det sociala system i vilket vi lever våra liv?

"Allt fast och beständigt förflyktigas", skriver Karl Marx och Friedrich Engels i [Det kommunistiska partiets manifest](#) och menar vidare att sin tids sociala förändringsprocesser präglades av att "allt heligt profaneras, och människorna blir slutligen tvungna att betrakta sin levnadsställning och sina ömsesidiga förbindelser med nyktra ögon". En vanligt förekommande tanke inom sociologin är att vår samtid präglas av en minskad betydelse av traditionella auktoriteter som har fått en ökad grad av [differentiering](#) och individualisering till följd. I kölvattnet av dessa förändringsprocesser har det blivit allt svårare att sätta fingret på hur människan ska eller bör leva sitt liv. Som en följd därav har den moderna människan kommit att präglas av ett reflexivt förhållningssätt; frågan om vem man är och vad det ska bli av en har kommit att bli ledande. Inget varar för evigt och den personliga situationen såväl som livets riktning måste hela tiden omförhandlas, återberättas, diskuteras och utgöra föremål för reflektion.

Är inte nyårslöftet närmast att betrakta som ett symptom på dessa sociala processer? Nyårslöftet präglas av en önskan om evighet; det förutsätts markera början på en tid utan slut. Samtidigt är det enbart ett fåtal nyårslöften som infrias eller som varar längre än några månader. Har vi att göra med en jakt på det definitiva? Ett hopp om stabilitet och referenspunkter runt vilka livets utveckling kan kretsa? Visst är det så att början av det nya året utgör ett ypperligt tillfälle att starta på nytt men kanske är det värt att fundera över det faktum att det sällan säljs så många [hämtpizzor](#) som den 1 januari. Detta rimmar illa med hoppet om ett hälsosamt liv. Löftet om att påbörja den ena eller den andra dieten skjuts med viss huvudvärk efter gårdagens festligheter fram till dagen därpå och genast är nyårslöftets infriande försatt i rörelse.

Men kanske är nyårslöftets främsta syfte inte att det ska infrias? Dess funktion ligger kanske snarare i att utgöra en referenspunkt; något att förhålla sig till när inga andra regler om hur livet ska levas finns. Ett brutet löfte är trots allt mer än inget alls och förbjuden stig, som det heter, är ofta hårt nedtrampad. Genom nyårslöftet sätter vi oss själva som måttstock för förändringen av inget annat än oss själva. I denna tid av champagneinducerad solipsism blir nyårslöftets fall ytterligare ett tecken på att inte vi kan ta makten över våra egna jag och därmed kastas ytterligare en vedklabb på den reflexiva brasa som håller oss vid liv. Att inte kunna infria nyårslöftet ska därmed inte ses som ett misslyckande utan snarare som en helt självklar del av den ritualiserade praktik som dess avgivande utgör. I en tid där allt förflyktigas och där inga gemensamma måttstockar finns för hur livet ska levas blir reflektion och planläggande till lag. Att vara den som sätter regler är emellertid inte något enkelt och det händer lätt att målsättningen närmast antar

karaktären av de traditionella auktoriteter från vilka vår samtid i många avseenden är befriad. I takt med att nyårsdagens hämpizza inmundigas torde det därför vara mer relevant att reflektera över vad ett realistiskt mål är snarare än att ångestfyllt fundera över hur det ska gå till att bli en sådan människa som tränar dagligen utan att vare sig röka, dricka alkohol, äta sötsaker eller på annat sätt vårda sina laster. Januari är, som sagt, en tid präglad av blickar framåt såväl som bakåt. För att undvika att blicken som skådar mot framtiden ska grumlas är det dock viktigt att inte sätta skyggglappar för den blick som skådar in i det förflutna.